

Új fejlemények az MTA Bibliológiai Munkacsoportjának tevékenységében

Sebestyén György

1985-ben alakult meg az MTA Bibliológiai Munkacsoportja, amely az I. Főosztály keretében működik. A munkacsoport kezdeti tevékenységét két nemzetközi kollokvium is fémjelzte, amelyeknek lebonyolításában egyrészt az MTA Könyvtára, másrészt pedig a Párizsban működő Société de Bibliologie et Schématisation (Bibliológiai és Sematizációs Társaság) nyújtották a legnagyobb segítséget. Az első kollokviumra (Az írás és az új technológiák, 1985.) az MTA Székházában került sor¹, a másodikat (Szöveg, könyv és dokumentum, 1987.) pedig a Párizsi Magyar Intézetben rendeztük meg². A fenti rendezvényekhez kapcsolódva a Bibliológiai Munkacsoport tagjai hazai és külföldi szakfolyóiratokban különböző tanulmányokat publikáltak³ részben a nemzetközi eredmények itthoni ismertetésének céljából, részben pedig azzal az igénnyel, hogy felhívják a figyelmet az új lendületet kapott magyar bibliológiai kutatások legfrissebb eredményeire⁴.

Az 1988. évvel kezdődően azonban egy sor olyan újabb fejleményre került sor, amelyekről szélesebb szakmai körökhöz is eljutó információ még nem jelent meg. A jelen tanulmány megírásával ezt a hiányt szeretném némileg pótolni.

Az ismertetésre kerülő események és eredmények közül úgy érzem nemcsak időrendi sorrendben, de szakmai szempontból is az első helyet minden bizonnyal a Tuniszban megtartott 6. Nemzetközi Bibliológiai Kollokvium foglalja el, amelyet 1988. márciusában az ott működő Sajtó- és Információtudományi Egyetemen rendeztek meg. E kollokviumnak a keretében március 26-án bibliológiai szempontból „világtörténelmi” eseményre került sor: a Bulgária, Franciaország, Magyarország és Tunézia képviselőiből létrehozott alakuló közgyűlés egyhangúan úgy döntött, hogy megalakítja a Nemzetközi Bibliológiai Társaságot (nemzetközi elnevezése röviden AIB - azaz Association Internationale de Bibliologie). Az AIB-hez azóta Belgium, Elefántcsontpart, Svájc, Szenegál és Szudán szakemberei is csatlakoztak. Az előzetes várakozásokkal teljes összhangban az AIB elnöke a nálunk is ismert francia professzor, *Robert Estivals* lett, aki a Nemzetközi Bibliológiai Egyesület létrehozását már hosszú évek óta szorgalmazta. Nekünk magyaroknak az AIB megszületése még azzal a külön örömmel is szolgálhat, hogy az új nemzetközi szervezet alelnökének *Rózsa Györgyöt*, az MTA Könyvtárának főigazgatóját választották meg.

Az AIB kezdeti tevékenysége mindenekelőtt arra irányult, hogy megpróbálja elegendő keretbe foglalni a többnyire meglehetősen szétforgácsolt, esetenként egymástól elszigetelt bibliológiai kutatásokat. Ezeknek a rendszerező és koordinációs erőfeszítéseknek az érdekében került sor a Szófiában megrendezett 7. Nemzetközi Bibliológiai Kollokviumra (1988. október 3-7.)

A jelen tanulmánynak nem lehet célja a szófiai kollokvium részletes ismertetése (egyébként is erről a témáról Lőrincz Judit útijelentést készített és a kollokvium teljes anyagát átadta a KMK Szakkönyvtárának⁶). A magam részéről csupán azzal szeretnék foglalkozni, hogy a Szófiában összeállított, majd pedig rendszerbe foglalt nemzetközi kutatási programban milyen szerep jutott az MTA Bibliológiai Munkacsoportjának. Az 1. táblázat Robert Estivals összeállításának⁷ alapján ismerteti a nemzetközi kutatások felosztását és szerkezetét, valamint közzéteszi az ezekben közreműködő országokat is. A magyar részvétel esetében az 1. táblázat megadja az érintett kutatók nevét is. Örvendetesnek mondható, hogy az MTA Bibliológiai Munkacsoportja a feltüntetett 10 kutatási irányból 8-ban is közreműködik. Részvételünk különösen a nemzetközi bibliológiai bibliográfia, valamint az ugyancsak nemzetközi bibliológiai enciklopédia munkálataiban látszik eredményesnek.

Az AIB egész tagsága egyetért azzal a nézettel, hogy a nemzetközi bibliológiai bibliográfia olyan típusú vállalkozás, amely csak akkor válhat sikeressé, ha valódi és sokoldalú nemzetközi együttműködésre épül. A Párizsban szerkesztett és sokszorosított adatlapokra az egyes nemzeti munkabizottságok, illetve bibliológiai társaságok szakemberei írják be a szükséges információkat. (Ilyen tevékenység folyik jelenleg már pl. Conakryban, Dakarban, Szófiában és Tuniszban is.) Ami a magyar részvételt illeti, Budapesten az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központjában *Lőrincz Judit* és *Kaposváriné Dányi Éva* állítják össze a hazánkra vonatkozó bibliológiai bibliográfiai anyagot.

Meg szeretném jegyezni, hogy az AIB elnöksége szerint a bibliográfiában közreműködő magyar kolleginák teljesítménye jelenleg messze kiemelkedik a nemzetközi mézónyból: nemzetközi összehasonlításban is rendkívül gazdag anyagot állítottak össze, és mindezt igen rövid időn belül. Az eddigi tapasztalatok szerint igen nagy örömmel állapíthatom meg, hogy a fentebb említett magyar szakemberek a bibliográfiai input legpontosabb szállítói közé tartoznak. A fenti sikerekhez minden bizonnyal az is hozzájárult, hogy a Francia Bibliológiai Társaság 1988-ban egy hétig Párizsban vendégül látta Lőrincz Juditot, és az itt folytatott konzultációk kiemelt helyen foglalkoztak a bibliológiai bibliográfia kérdéseivel.

Hasonlóan szerencsés tapasztalatokról tudok beszámolni a bibliológiai enciklopédia vonatkozásában is. Munkacsoportunknak ezen a téren az MTA Könyvtára, valamint az ELTE Könyvtártudományi Tanszéke nyújtott értékes segítséget. 1988 és 1989 során az MTA Könyvtára három olyan szakértői tanácskozást is szervezett, amelyeknek célja a bibliológiai enciklopédia iránti érdeklődés felkeltése, illetve az ennek nyomán kialakuló magyar közreműködés megtervezése volt. A fenti szakértői tanácskozások eredményeképpen 1989 elején megindultak közreműködésünk konkrét munkálatai is. Ezeknek kiindulópontja az a francia nyelvű címszójegyzék volt, amelyet Estivals professzor irányításával készítettek el a Bordeaux III. Egyetemen. Ez a francia szójegyzék áttanulmányozásra az ELTE Könyvtártudományi Tanszékére került, ahol *Fülöp Géza* tanszékvezető fogalmazta meg az ezzel kapcsolatos magyar közreműködés célját és módozatait. Fülöp Géza irányításával egy olyan magyar nyelvű bibliológiai címszójegyzék⁸ is elkészült, amely véleményünk szerint hasznos modellként szolgálhat a tervezett nemzetközi enciklopédia számára is. Ugyanis jóval többre törekedtünk annál, hogy egy szakszavakból álló

1. táblázat: Az AIB nemzetközi kutatási programjának áttekintése

PROGRAM	ORSZÁG	MAGYAR SZAKÉRTŐK	SZERVEZETI HÁTTÉR
1/ A bibliológiai oktatást nyújtó főiskolák és egyetemek repertórium	Belgium, Bulgária, Elefántcsontpart, Lengyelország, Magyarország, Románia, Szenegál, Tunézia	Lőrincz Judit	Együttműködési megállapodás a CNRS és az ABS között
2/Nemzetközi bibliológiai bibliográfia	Algéria, Belgium, Bulgária, Csehszlovákia, Elefántcsontpart, Franciaország, Madagaszkár, Magyarország, NDK, Románia, Svájc, Szenegál	Lőrincz Judit	Együttműködési megállapodás a CNRS és az ABS között
3/Bibliológiai episztemológia	Bulgária, Franciaország, Magyarország, Tunézia	Fülöp Géza, Rózsa György, Sebestyén György	Francia-tunéziai kétoldalú megállapodás
4/Könyv- és olvasásszociológia	Magyarország	Lőrincz Judit	Együttműködési megállapodás a CNRS és az ABS között
5/Szövegelemzés	Franciaország, Magyarország	Szabolcsi Miklós	
6/ A bibliológia és az új technológiák	Franciaország		
7/ A „Revue internationale de bibliologie” című szakfolyóirat	Franciaország, Magyarország	Rózsa György	
8/Bibliológiai enciklopédia	Bulgária, Franciaország, Magyarország, Tunézia	Fülöp Géza, Rózsa György, Sebestyén György	Retz Kiadó, Francia-tunéziai kétoldalú megállapodás, Együttműködési megállapodás a CNRS és az ABS között
9/ Az írás-beszéd-hang közötti összefüggések és az új technológiák	Bulgária, Franciaország, Olaszország, NDK, NSzK, Tunézia		Francia-tunéziai kétoldalú megállapodás, Együttműködési megállapodás a CNRS és az ABS között.

Betűszavak feloldása: CNRS=Centre National de la Recherche Scientifique, Országos Tudományos Kutatási Központ.

ABS=Association de Bibliologie et Schématisation, Bibliológiai és Sematizációs Társaság.

listát állítsunk össze. A magyar címszójegyzék tehát elsősorban arra hivatott, hogy kiegészítsen, sőt esetenként továbbfejlesszen vagy tökéletesítsen olyan megoldásokat és elképzeléseket, amelyeket a bibliológiai enciklopédia eredeti francia modellje tartalmazott. Így sikerült az enciklopédia alapját képező fogalmak rendszerét az eredetinel koherensebbé és logikusabbá tenni, továbbá helyre lehetett állítani az egyensúlyt a természet- és társadalomtudományi vonatkozások arányában, ezenkívül ki lehetett küszöbölni bizonyos műfaji jellegű zavarokat is, (elsősorban az enciklopédia és a lexikon közötti különbségek szempontjából). Az ELTE Könyvtártudományi Tanszékén készült címszójegyzéket lefordítottuk francia nyelvre és elküldtük az AIB párizsi titkárságának⁹.

Az MTA Bibliológiai Munkacsoportja a fentebb ismertetett tudományos kutatási programok mellett szerepet vállalt abban is, hogy részt vegyen az AIB nemzetközi kapcsolatainak bővítésében is. Így kerülhetett sor arra, hogy Rózsa György közvetítésével kapcsolat jöjjön létre az AIB és az ECSSID (European Co-operation in Social Science Information and Documentation = Európai Együttműködés a Társadalomtudományi Információban és Dokumentációban) Bécsi Központja¹⁰ között. A magyar kezdeményezés eredményeképpen *Lipari Kiuzajan* professzor, a Bécsi Központ tudományos titkára ígéretet tett arra, hogy a jövőben aktívan együtt fognak működni az AIB-vel, elsősorban a nemzetközi bibliológiai bibliográfia munkálataiban.

Az 1989. év legjelentősebb bibliológiai eseménye a szeptember 23-tól 25-ig megrendezett 8. Nemzetközi Bibliológiai Kollokvium volt, amelyre Párizsban, a Nemzeti Könyvtárban került sor. A kollokvium, melynek címe Elmélet, módszertan és Bibliológiai kutatás a következő főbb feladatokat tűzte ki célul:

- a bibliológia fogalmának különböző értelmezései és ezek egyeztetése az egyes AIB tagországokkal;
- tapasztalatcserék folytatása a bibliometria terén;
- az általános rendszerelméletnek az írás tanulmányozására irányuló alkalmazásában elért legújabb eredmények ismertetése;
- a nemzetközi együttműködésre épített bibliológiai kutatási programok értékelése és továbbfejlesztése.

A párizsi kollokviumon az MTA Bibliológiai Munkacsoportja is képviseltette magát. A kollokviummal egyidőben ülésezett az AIB elnöksége és végrehajtó bizottsága is, ezekre a programokra is meghívást kapott két magyar kolléga.

Az MTA Bibliológiai Munkacsoportjának profilját két alapvető elkötelezettség alakította ki: egyrészt az MTA égisze alatt végzett tudományos munka, másrészt a sokoldalú nemzetközi kapcsolatok kialakítására és ápolására való törekvés, mindenek előtt - de természetesen nem kizárólagosan - az AIB keretén belül. A Bibliográfiai és Könyvtör-

2. táblázat:

Néhány számadat a munkacsoport tudományos tevékenységéről 1985-1988.

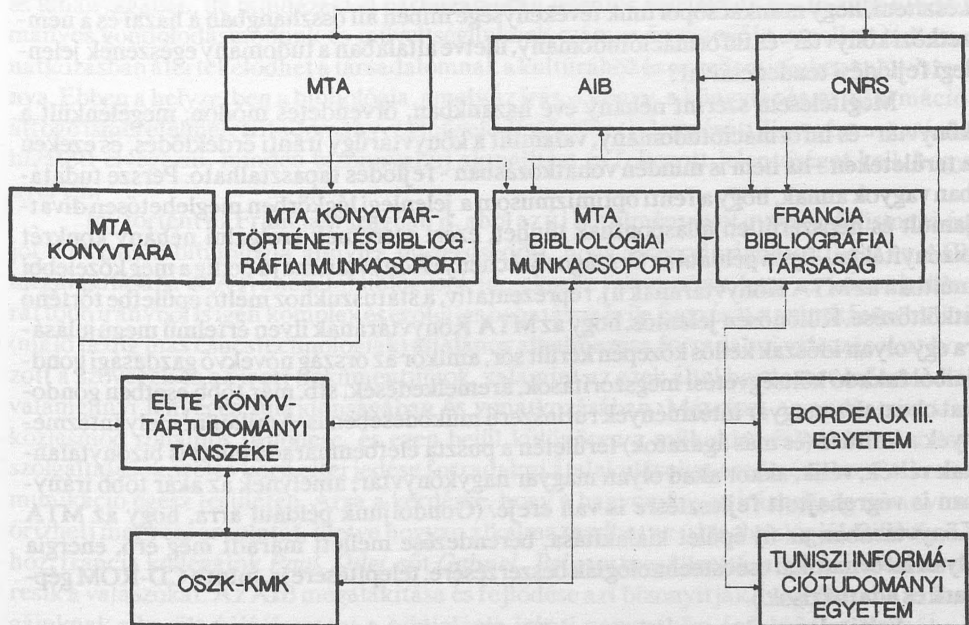
A munkacsoport tudományos fokozattal rendelkező tagjai			Nemzetközi bibliográfiai kollokvium rendezése v. részvétel		Publikációk szakfolyóiratokban a bibliológiáról	
akadémikus	tudományok doktora	kandidátus	Magyarországon	külföldön	magyar	külföldi
1	1	5	1	4	7	8

téneti Munkabizottság mellett a miénk a másik olyan kutatócsoport, amely akadémiai szervezetként foglalkozik a könyvtár és információtudománnyal. A munkacsoport direkt és átfogó módon foglalkozik az írás-, a könyv-, a könyvtár- és az információtudomány valamennyi alapvető területével. Az a megtiszteltetés, hogy az MTA I. Főosztálya lehetővé tette munkacsoportunk megalakulását és működését, mindenekelőtt nagyfokú tudományos igényességre kötelez bennünket. Ennek a követelménynek a megvalósításában eredményesen segít bennünket az, hogy tevékenységünkhöz viszonylag szép számban sikerült megnyernünk olyan tagokat és közreműködőket, akik akadémiai tudományos fokozattal rendelkeznek. (Az erre vonatkozó adatokat ld. a 2. táblázatban.) Ugyanakkor igyekszünk elérni a könyvtáros szakma és a szakirányú egyetemi hallgatóság minél szélesebb körű bevonását is. Erre szolgálnak a már fentebb is említett hazai és külföldi rendezvényeink, publikációink (az ezekre vonatkozó összefoglaló adatokat szintén a 2. táblázat ismerteti).

Folyamatos erőfeszítések folynak annak az érdekében is, hogy a modern bibliológiai eredményeket minél sokoldalúbban lehessen beépíteni az ELTE Könyv-

1. ábra

Az MTA Bibliológiai Munkacsoportjának partnerkapcsolatai



tártudományi Tanszékén folyó oktatásba. (Erre jó alapot nyújt tanszékünkön az a több évtizedes hagyomány, amely *Kovács Máté* professzor nevéhez, az ő bibliológiai előadásaihoz fűződik, valamint magának a magyar bibliológiai kutatásnak a meglepően gazdag és hosszú története is - ez utóbbi témáról Fülöp Géza készített tanulmányt^{11.}) Ahhoz, hogy tevékenységünkkel viszonylag jó pozíciót és elismerést szerezzünk a nemzetközi fórumokon is, igénybe kell venni más hazai intézmények segítségét is, így mindenek előtt az MTA Könyvtára, az OSzK Könyvtártudományi és Módszertani Központja, valamint az ELTE Könyvtártudományi Tanszékének közreműködésére támaszkodhatunk. Ezek tehát azok a magyar szakmai intézmények, amelyeknek segítségét nemcsak igénybe vesszük, de igyekszünk ezeket minél sokoldalúbban összekapcsolni, integrálni az MTA és az AIB tevékenységeivel is. Hazai és nemzetközi működésünk szerkezeti felépítését, (partnerkapcsolatait) az 1. ábrán ábrázoljuk.

Melyek azok a legfőbb tanulságok, amelyek az MTA Bibliológiai Munkacsoportjának első négy évének eredményeiből levonhatók? Ezeknek a tanulságoknak az alapján hogyan értékelhető az eddig elért teljesítmény? Mint a munkabizottság titkára, ezekre a kérdésekre csak bizonyos fokig egyoldalú választ adhatok, hiszen „belülről” szemlélem működésünk fejleményeit. Mégis igyekszem átlépni saját elfogultságomat és viszonylag objektív képet kialakítani.

Az ismertetett konkrét eredmények, számadatok önmagukért beszélnek, a következtetéseket az olvasóra bizzuk. Én a magam részéről inkább arról szeretnék mérleget készíteni, hogy munkacsoportunk tevékenysége miben áll összhangban a hazai és a nemzetközi könyvtár- és információtudomány, illetve általában a tudományegészének jelenlegi fejlődési tendenciáival?

Megítélésem szerint néhány éve hazánkban, örvendetes módon, megélnékül a könyvtár- és információtudomány, valamint a könyvtárügy iránti érdeklődés, és ezeken a területeken - ha nem is minden vonatkozásban - fejlődés tapasztalható. Persze tudatában vagyok annak, hogy a fenti optimizmusom a jelenlegi légkörben meglehetősen divatjamúlt és népszerűtlen álláspontnak tűnhet, ezért szeretnék szolgálni néhány konkrét bizonyítékkal. Ilyen például az Országos Széchényi Könyvtár, ma jpd pedig a még közelebbi múltban az MTA Könyvtárának új, reprezentatív, a státuszukhoz méltó épületbe történő átköltözése. Különösen jelentős, hogy az MTA Könyvtárának ilyen értelmű megújulására egy olyan időszak kellős közepén került sor, amikor az ország növekvő gazdasági gondjaiból fakadó költségvetési megszorítások, áremelkedések, stb. már több esetben gondokat okoztak a magyar intézmények rutinszerű működésében is. Amikor némely intézmények a kultúra (és más ágazatok) területén a pusztaság életbenmaradásukat is bizonytalanak vélték, vélik, akkor akad olyan magyar nagykönyvtár, amelynek az akár több irányban is végrehajtott fejlesztésre is van ereje. (Gondoljunk például arra, hogy az MTA Könyvtárában az új épület kialakítása, berendezése mellett maradt még erő, energia olyan informatikai csúcstechnológiák beszerzésére, telepítésére is, mint a CD-ROM géppark és adatbázisok.)

Feltételezem, hogy mindez nem sikerülhetett volna az MTA hatékony támogatása nélkül, ami viszont azt is bizonyítja, hogy a magyar tudományos élet kezdettől kezdve fontossgot tulajdonítani a szakirodalmi információknak és az ezt rendelkezésre bocsátó könyvtári gyűjteményeknek és szolgáltatásoknak. Tudományos életünknek ezt a beállítottságát

látszik alátámasztani egy másik, számunkra ugyancsak fontos és kedvező tendencia, amely az MTA Tudományos Minősítő Bizottságának (TMB) a működésében tapasztalható¹². Egyrészt öröndetes módon emelkedik a könyvtártudománnyal és a szakirodalmi informatikával foglalkozó vagy összefüggő témákban benyújtott pályázatok száma, illetve az elért tudományos fokozatok száma. Ez 1989-ben azt eredményezte, hogy az érintett akadémiai doktori pályázatok elbírálására önálló szakirodalmi informatikai bizottság alakult. (A múltban az ilyen feladatok megoldását mindig valamelyik már meglévő - például irodalomtudományi, biológiai, stb. - bizottság hatáskörébe utalták.)

A tudományos és kulturális élet, sőt a társadalom viszonylag szélesebb köreinek a könyvtárügyet egyre jobban elismerő tendenciáját lehet érzékelni az egyetemi könyvtárosképzés iránti érdeklődés fokozódásában is. Az ELTE Könyvtártudományi Tanszéke negyven esztendeje működik és örömmel állapítható meg, hogy a tanszék nappali, levelező és posztgraduális tagozatain folyó oktatás iránt növekszik az érdeklődés. Az egyetemi reform minden valószínűség szerint módot fog adni arra, hogy a felvehető hallgatók létszámát végre a reális szakmai igényeknek megfelelő mértékben tudjuk növelni. (Nyilvánvalóan a fentiekkel is összefügg az, hogy a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen létrehozták az ország második könyvtártudományi tanszékét is.)

Mint mondtam, elkezdődött az egyetemi reform, és ennek keretében mélyreható változások következnek be nemcsak az egyetemek szerkezetében, működési rendjében és tananyagában, de mindezekkel párhuzamosan jelentős mértékben módosulhat tudományos gondolkodásunk és műveltségünknek számos összetevője, emellett sok vonatkozásban átértékelődhet a társadalomnak a kultúrához és a szellemiséghez való viszonya. Ebben a helyzetben a bibliológia, amely az írás, a könyv, a könyvtár és az információ átfogó ismeretelméleti, tudomány- és művelődéstörténeti elemzését, illetve bemutatását hivatott elvégezni, minden bizonnyal új aktualitást és fokozott jelentőséget kell, hogy nyerjen.

Igy történt ez Franciaországban is, ahol az új körülményeket gyorsan felismerő és jól kihasználó bibliológia annyira megerősödött, hogy sikerrel vághatott bele az AIB megalakításába is. A francia bibliológusok idejekorán felismerték, hogy az írásos kultúrát több irányból is igen komplex és erőteljes behatások érik. Egyrészt a számítástechnika (majd pedig más csúcstechnológiák) általános alkalmazása forradalmi változásokat hozott a szövegek és az írott dokumentumok, valamint az ezek által hordozott információ valamennyi lényeges tulajdonságában és vonatkozásában. Másrészt az audio-vizuális közlésmód rohamos fejlődése, és ezen belül különösen a műholdas és kábeltelevíziós szolgáltatások széles körű elterjedése forradalmi átalakulásokat eredményezett a kommunikáció egész területén. Arra a kérdésre, hogy a hagyományos írásbeliség mennyire őrizheti meg régi arculatát, illetve hogyan alkalmazkodhat az új technológiák kihívásaihoz, francia kollégáink *Paul Otlet*, sőt *Gabriel Peignot* megállapításaiból kiindulva keresik a válaszokat. Az AIB megalakítása és fejlődése azt bizonyítja, hogy francia kollégáinknak sikerült újjáéleszteni a bibliológia iránti nemzetközi érdeklődést, magában Franciaországban pedig a népszerű tudományos ismeretterjesztés is üzletet lát a bibliológiában¹³.

A fenti hazai és nemzetközi tapasztalatok alapján úgy érzem, van alapja annak a megállapításnak, hogy bár a bibliológiában az elmélet és az alap kutatás dominálnak, és

így közvetlen műszaki és gazdasági hasznosításáról rendszerint nem lehet beszélni, mégis a mai viszonyok között is hasznos, sikeres szerepet játszhat, feltéve, ha megtaláljuk azokat a szakterületeket és szervezeti kereteket, amelyeknek a határain belül maradvva eredményesen kapcsolódhatunk és járulhatunk hozzá a tudományos és kulturális élet számos vállalkozásához, erőfeszítéséhez.

Irodalom

1. SEBESTYÉN Gy.: Magyar-francia bilaterális bibliológiai kollokvium Budapesten. = Magyar Tudomány, 1986. 4., 320-321. p., valamint
SEBESTYÉN Gy.: Magyar és francia szakemberek tanácskozása a bibliológiáról. = Könyvtáros 1986. 4., 233-235. p.
2. SEBESTYÉN Gy.: Magyar-francia bibliológiai kollokvium. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 1987. 10., 491-492. p.,
3. A francia eredményekkel kapcsolatban ld.:
SEBESTYÉN Gy.: A mai francia bibliológiai kutatás főbb tendenciái. = Könyvtári Figyelő 1986. 4., 423-432. p.
4. A magyar eredmények franciaországi ismertetésére néhány példa:
LÓRINCZ J.: De l'enquête comparative sur la réception du roman. = Revue de Bibliologie 1987. 27., 56-60. p.
RÓZSA Gy.: De l'organisation des bibliothèques et des services documentaires dans un contexte bibliologique. = Idem. 66-68. p.
SEBESTYÉN Gy.: L'analyse des outillages linguistiques des systèmes d'indexation par les concepts bibliologiques. = Idem. 44-50. p.
SZABOLCSI M. - CSÜRÖS K.: Culture nationale et bibliologie historique: une expérience hongroise. = Idem. 61-65. p.
5. Procès verbal de l'Assemblée Constitutive de l'Association Internationale de Bibliologie a Tunis, le 26 Mars, 1988. 5 p. [Gépirat]
6. LÓRINCZ J.: Utijelentés a szófiai bibliológiai konferenciáról / 1988. okt. 3-7/. Budapest, 3 p. [Gépirat]
7. Association Internationale de Bibliologie. Organigramme du Programme de recherche internationale de bibliologie. Réd.: Estivals, R. Paris, le 15 janvier 1989. 3 p. [Gépirat]
8. FÜLÖP G.: Javaslat a Bibliológiai Enciklopédia címszójegyzékére. Budapest, 1989. 12 p. 472 tétel. [Gépirat]
9. Liste alphabétique des descripteurs. Ford.: SEBESTYÉN Gy. Budapest, 1989. 22 p. [Gépirat]
10. Az ECSSID-ről bővebben ld.:
RÓZSA Gy. - SEBESTYÉN Gy.: Nemzetközi együttműködés és a magyarországi társadalomtudományi információ. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 1984. 11., 440-452. p.
11. FÜLÖP G.: A bibliológia értelmezése, a bibliológiai gondolkodás alakulása Magyarországon. /Elhangzott a budapesti magyar-francia bilaterális bibliológiai kollokviumon, 1985. dec. 4./ Budapest 1985. 10 p.
12. RÓZSA Gy.: Felhívás keringőre, avagy a könyvtári-információs tudományok a tudományos minőségben. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás 1986. 2., 60-67. p.
13. Ennek tudható be, hogy a népszerű „Que sais-je” sorozatban jelenhetett meg a következő mű:
ESTIVALS, R.: La bibliologie. Paris, Presses Universitaires de France, 1987.
/Que sais-je/